

Sárospataki

Iskusági Közlöny

Főszerkesztő:

Ladányi Mihály

Társzerkesztők:

Osváth József és Stunda István

Felelős szerkesztő:

Kiss Géza

Tartalom : Kiss Géza : A pataki diáknyelvről. — R. : Ave Hungária (vers). — Komáromi János : Szomoru éjszákák. — Kiss Géza : Hidd el (vers). — A sárospataki főiskola aranykönyve (tanulók). — Kiss Géza : Czövek Pistánál. — Holéczy Pista : versei. — Nekrológok. — Dr. Gulyás József : Adattár. — Diákhumor. — Könyvekről. — Hírek. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

Megjelenik július és augusztus kivételével havonta egyszer

Szerkesztőség és kiadóhivatal :
Sárospatak. Kollégium.

Előfizetés
egész évre 4 kor.

XXXII. évfolyam.

2. szám

1915 október.

Legrégibb

és leghirnevesebb vendéglő Sárospatakon a

Feldmesser Herman

a mai modern igényeket teljesen kielégítő

vendéglője!

Izléses vendéghelyiség, kitűnő magyar konyha, jó bor, valódi kőbányai sör, kényelmes szállodai szobák kaphatók.

A legpontosabb, legelőzékenyebb kiszolgálás.

Alapítva 1810-ben.

Haltenberger Béla

KASSA.

A gyár teljes üzemben van. — Ruhás és gallértisztítás a legszebb kivitelben. Gyászesetben ruhák festése fekete — soron kívül. —

Postacím: HALTENBERGER RUHAFESTŐGYÁR : KASSA.

Miért

kap annyi megbízást a kassai Haltenberger-féle ruhafestő, vegytisztító és gőzmosógyár?

Mert

a cég teljesen megbízható, a munkája gyors és kifogástalan és az árai jutányosak. Képviselet Sárospatakon az ifj. DANCZIGER JÓZSEF cég

Igentisztelt Uraim!

Szives figyelmüket arra hívom fel, hogy

áruházamban

mindennemű uridivat cikkek a lehető legdusabb választékban kaphatók. Kérem szives bevásárlásaiknak minél előbb való eszközzésére. Magamat szives pártfogásukba ajánlva, vagyok kitűnő tisztelettel

Deutsch Hermann

Sárospataki

Iskusági Közlöny

XXXII. évfolyam. 2. szám. 1915 október

Főszerkesztő:

Ladányi Mihály

Társzerkesztők:

Osváth József és Stunda István

Felelős szerkesztő:

Kiss Géza

A PATAKI DIÁKNYELVRŐL.

Írta: KISS GÉZA.

Ha néhány ember bizonyos ideig együtt szívja el a vacsora utáni szivarját s együtt játssza el a kaláber-partiját, csakhamar olyan szavak keverednek a beszédébe, olyan kifejezések honosodnak meg köztük, amit egy hozzájuk szegődő új egyén bajosan ért meg magyarázat nélkül. Észre se veszik, hogyan szárad rajta valamelyiken egy név, hogyan válik köztük szállóigévé egy-egy megjegyzés, amit jóhangulatában, vagy eszmecsere közben ejtett el valamelyikük. Az együttlét megszokásával, úgyszólván magától alakul ki — hogy úgy mondjam — a *házi* nyelvük. Elképzelhetjük, hová szélesedhetett ki ez a családi jellegű, tájszólás-szerű nyelvközösség, ha egy oly hagyományokban, helyi szokásokban gazdag, humorból, jókedvből kifogyhatatlan diák-társadalom szókinéséről van szó, mint a sárospataki. Kincs ez ma már, a szó valódi értelmében, amit több száz egyének több száz éves együttélése rakosgatott össze. Legtöbb szavunk annyira kisajátított értelmű, hogy idegen, még ha diák is, külön tanulmány nélkül nem érti meg; és legtöbb szónk annyira régi, hogy mai jelentésének kifejlődését lehetetlen nyomon követni.

Körülbelül négy csoportba osztható a pataki diákszókinés — eredetét illetőleg. Legrégibbek és más diák-társadalomban is leginkább feltalálhatók a *latin eredetű* szók. Rendkívül sajtóságos, de határozottan kimutatható, hogy mintegy tizenöt szó a *cigány-nyelvből* jött át diáknyelvünkbe.

Néhány elnevezés a *német szókincs*ből ültetődött át; (mint a kamarás szó „kammer“ alakja, és „drukkolni,“ „nachtolni“). Legeredetibb szókincsünknek az a része, mely a *magyar* nyelvből van átvéve, de *helyi, kisajátított jelentéssel*. Meg kell még emlékeznünk, hogy régen fontosabb szerep jutott a héber szavaknak is, úgy, hogy a régi diákoknak *héber nótájuk* is volt. Külön csoportba érdemes foglalni a *diák-gúnyneveket*. Névadásban, csufolkodó elnevezésben a magyar népnyelv is kimerülhetetlen, hát még az ötletes „jóízű“ pataki diákok széles rétegeket járó képzelete és találó kifejező készsége!

Legvilágosabban etimologizálhatók a latinból átjött szók; ezeknek az alakja többnyire megmaradt eredetiségében, s így a latin szótárak nyomra igazíthatnak. Persze jelentésük igen sok esetben átalakul „pataki fogalom“-má. Van azonban olyan is, melynek alakja is változást szenvedett, elmagyarosodott; ilyen például a *konya* szó, melynek eredeti alakja: coniugista. Így nevezték a gimnáziumi előkészítő osztály növendékeit, akiknek a latin névragozás (coniugatio) nehézségeivel kellett megküzdeni. Konya — ma a gimnázium I. és II. oszt. tanulóinak — diákmeghatározás szerint azoknak, „akik még „szépírás“-t tanulnak“ — nem nagyonszívesen viselt neve.

Legnehezebb meghatározni, hogy a cigányszavak mi módon gyökeresedtek meg. Ezeknek alakja is, jelentése is azonos a József főherceg cigány-szótárának szavaival. Sajátosságos, hogy majdnem kivétel nélkül élettani működések és az evéssel, ivással kapcsolatos állapotok jelzésére szolgálnak. Leghasználtabbak: *kajel* = eszik, *kamel* = szeret stb. A magyar uraknak, főképp a régi, cigány-kedvelő világban, általában szokása volt cigányul minél több szót megtanulni (József fhg-en kívül több mágnásról és dzsentirről hallottam). Így juthatott eszébe valamelyik diáknemzedéknek, főképp a muzikusok révén, beszédébe ily vidéki bohémszókat keverni.

A magyar, de helyi jelentésű szavakkal máskor óhajtok foglalkozni. Addig is bátorkodom azonban mindazokat felkérni, *akik a pataki diákszókincsre vonatkozó adatokkal rendelkeznek, hogy azokat velem közölni sziveskedjenek*. Szókincsünk ösmertetéséhez és összeállításához így rendkívül becses felvilágosításokat nyújthatnak. Külön felhívom szives figyelmöket jellegzetes *diákgúnynevek gyűjtésére*, melyet bárkitől hálás köszönettel fogadok.

AVE HUNGARIA.

Álmos volt és elfáradt
 Ez az ország nagyon.
 Nem feszült meg az izom
 A sok erős karon.
 Daltalan vidékein
 A munka megakadt
 És sok volt a verejték
 Könnyű teher alatt.

A kacaj gúnykacaj volt
 S hiányzott az öröm.
 Sok ezren robotoltak
 Rég megszokott körön.
 Beszélni, — tudtak sokan,
 De tenni, — kevesen.
 És csak szálkát kerestek
 A látni vágyó szem.

De hogy felcsapott a láng,
 Magas egetverő,
 Egyszerre tette ébredt
 A régi őserő.
 A daltalan tájakon
 Hangzott a régi dal.
 S harcvágyón emelkedett
 Ezer acélos kar.

Mély álmából felébredt
 A sok álmodozó,
 És mentek, hogy megszólalt
 A harcra hívó szó.
 Küzdött mind a halálig
 Aki csatába ment,
 És hazulról egyre jött
 A sok új regement.

Jöttek dalosan, kedvvel
 Virággal, boldogan;
 (Közülük már hant alatt
 Nyugszanak oly sokan.)
 Az anyák szeme nedves
 És véres minden rög,
 De panasz nem hallatszik,
 Ha haldokló hörög.

A daltalan tájakon
 Hangzik a régi dal
 S harcvágyón emelkedik
 Ezer acélos kar.
 Magára lelt az ország,
 Harcos minden fia,
 Feltámadt az őserő!
 Ave Hungaria!

SZOMORU ÉJSZAKÁK.*

— Irta : KOMÁROMI JÁNOS —

Ha az anyám, kinek szerető és szelid arcát — első gimnáziumba menőben, a pataki poros országúton — tizenhárom évvel ezelőtt láttam utolszór, ha az anyám most megmozdulna és azt a szelid tekintetét rám vetné, azt hiszem, hogy keserűségében visszahanyatlanék és másodszor is meghalna.

Ha rám tudná vetni! Ez a kis lyuk, melybe belekapartam magamat, mint a sün, melynek hossza hat arasz s magassága csak annyi, hogy az összetákolt galytörmelék alá behuzhatom megzavart fejemet, — ez a kis lyuk most az én rövidke multam, szenvedésem, küzködéseim, reménykedésem. Avagy hitegethet-e még a reménykedés? Olyan vékonyka már annak a szála, mint a szalma, hogy minden másodpercben szárnyára lebbentheti a szél s elviheti a felhők alá, melyek szürkébbek az én máról-holnapra tengődő sorsomnál. Soha egy fölcillámló fénypont, mindig csak szürkülés, keserűség, halál és didergés a hidegben, csak szomorúság és vágyódás a felhőrongyok után, melyek Magyarországra felé rohannak.

Ah, az a szél! Csak soha szél ne volna! Fúj-fúj neki-keseredve, dühös rohamokkal rázza a fölöttem táncoló sátorponyvát s olyan sajtószerű melódiákat fütyürész, hogy sirni szeretnék nyomoruságomban, ha időt engedne hozzám a könyörtelen hideg. Ilyen bántó, jajgató, idegetrázó dallam nem születhetik csak a Szarmata fagyos tensikjén s örök panaszkodásával tele zugatja a kietlen és halott lengyel dombokat.

Mellettem, a vakondturás alatt, Czebe önkéntes nyöszörög. Labdába görbölve, magábfonódva reszket s félálmban beszélget. Éjszaka van s nagyon késői november.

— Fázol, pajtás?

— Nagyon.

Labamat magam alá veszem, térdemet meg átfogván a két kezemmel, hallgatom a vihar üvöltését. Arcomba havas eső csap, ferdén s szakállamról a nyakamba csurog. Négy

* Szemelvény szerző „Mit búszulsz kenyeres“. . . c. sajtó alatt levő könyvéből.

Hónapos ereszhéj már ez a szakáll is! És jobbra és balra éppen így guggol sok-sok reszkető honvéd a sánc egész hosszán, csak a figyelőörök ütődnek ki a pokróc alól elkárhozott köszentek módjára s ügyelnek az orkántól fölka-vart sötétségre.

November huszonkettő . . . soha se lesz itt a reggel!

Ma délben irtózatos dulakodás volt ezen a völgyhajlás-on. A gomolygó ég alatt, s a dermesztő szélben orosz gyalogos és magyar honvéd szuronnal hajszolta, ásóval verte s ökölrel pofozta itt egymást. Az első urrá-t üvöltetett, a második rajtá-t kiabált s halmok domborulnak most egymás megbékélt, halott testei fölött.

Csak ott fönn a domb tetején, két táncoló csupasz akác között, csak ott fekszik még egy honvéd. Félarcra borulva pihen, mintha balfülével a föld dobogását hallgatná s a jobb keze úgy maradt, intésre kitarva, mintha hivo-gatnak valakit . . . De a sötétseg elfödte a honvédet is, csak a két akác nyög fájdalmasan a szélben.

Czebe megmozdul:

— Hideg van.

— Nagyon hideg van.

Most, hogy a szél zug s a fák táncolva bókolnak előtte, de én a fákat nem látom, — hogy álmos szemem előtt tüzes karikák rajzanak a sötétben s égek a hidegtől, de a szenvedést már nem érzem, csak tudomásom van róla, most innen alig háromszáz lépést, az ellenség is így gunnyaszt s várja a virradatot. A virradatot, a mikor esőtől megkérgesedett ruhánkban, zugó fejjel s támolygó lábbal megint elől kezdjük s estére megint több orosz és több honvéd nem fog haragudni egymásra többet.

Az önkéntes ismét félre beszél és nyöszörög.

— Mi bajod, pajtás?

— Nagyon melege van a fejemnek . . . Megint azt álmondtam, hogy itt álltam magam előtt és véres volt a hajam.

— Nem tudsz aludni?

— Aludni! Aludni! A baloldalommal este óta mindig csak a földet melengetem, hogy majd visszamelenged. De a föld nagyon hideg.

— Rosszul vagy?

Az önkéntes rám néz. Szeme fénylik a sötétben.

— A talpam kicsit meleg a víztől, a nyakam is a víztől, csak az oldalam fázik.

— Bujjál hozzám!

— Már nem tudok jobban. Hallod hogy zúg a szél!

Körülrakosgatja magát törmelékszalmával s a szélvisongással versenyt vacog a foga.

Hófuvás van, itéletidő. Negyedórak mulva fehérek vagyunk s egy-egy fehér halom lesz minden katona a sáncon, csak a szurony meredez a fejénél. Mint azok a fehér halmok a sánc mögött, melyeknek tetején apró kereszték állnak őrt.

Este óta lázas a fejem, de csak most kezdem észrevenni. Megszédülök az iszonyu] sötétben . . . A közös vacok mintha kiszélesednék, mintha nagyobb arányokat venne, a sánc mintha megnyulnék, a hantok mintha eltünnének az alattam örvénylő mélységben s didergőmagam mintha meg-rázkódnék és itt hagyván magamat, az integető honvéd képében integetnék sajátmagamnak . . . S a kavargó sötétségből, mint felbukkanó s rikoltva és kacagva alámerülő árnyak, tapsolnak felém a keresztapám, régen holt kapitányom s az a szegény lengyel leány, ki udvarházuk félfájára borulván siratta első visszavonulásunkat; fölmerül az örvényből kis hugom bánatbaborúlt homloka, a ravaruszkai Koporsóhegy, . . . amott a rohatini erdő ég s az eget nyaldosó tengerből fölhasan a honvédek diadalmas ordítása . . . Látok, látok dombokat, a dombokon boglyákat és a dombok is, a boglyák is csupa-csupa cvibak . . . Pirosra sült, kemény, egészséges cvibak . . . Most megint csak a szél zug s a két akácfa nyögve rázza-veri az ágát . . .

Az önkéntes fölsóhajt:

— Pajtás!

— Mit akarsz!

— Pajtás, adj enni valamit!

— Semmim sincs, testvér.

— Egy kis cvibak . . .

— Az is elfogyott máma reggel.

Nem felel. Sóhajt.

Egy kis cvibak! Hallom a szívem zakatolását, a kis önkéntes reményét vesztett sóhajtását s olyan szeretet fog el, hogy érzem a szememből előtörő könnyet. Belülről fájdalom hasogat, mert tegnap óta magam sem ettem, mert

már a szemembe nyilalt az éhség. A kis önkéntes kevéske cvihakért esdekelt. Most már adnék, mert nekem sincs, mert úgy megrohant az éhség, hogy meggyult képzeletem kétszersült-boglyákat látott a sötétségben. Valamikor nagyot véhettem, hogy ilyen nyomorultan kell megismernem a könyörületet! Szeretném lehajtani a fejemet s szeretnék hoszszan, keservesen sirni . . . Ha hazajulok egyszer, nem lesz koldus, ki mellett föltartott fejjel mennék el s az éhezőnek odaadom kenyerem felét! Most, a hogy itt kuporgok fázva, rongyosan, hótól befujva, széltől ráncigálva, békés halottak között s éhesen, mint a csavargó kutya, most olyan könyörülő szeretet tölti el szívemet, hogy egyetlen öleléssel magamhoz akarnám szorítani a világ minden nyomorúságát . . .

Ugy tetszik, hogy a szél alábbhagy. Már nem sikong, csak zug, zug hidegen, fagyos nótákat dudorászva és a sánc, az uj sirok, a domb, a két bókoló akác s alattuk a honvéd mintha kiütköznek a sötétségből. Mintha derengene.

Az önkéntes maga elé suttog.

— Virrad már.

Nagyon távol, hogy az irányt se lehet kivenni, gyér puskaszó. A sánc alján, nem messze, cuppagó lépés nesze: most váltják a figyelő őroket.

— Két óra van . . .

— S már világosodik?

— Világosodik, mert tisztul az ég. Nézd csak ott a fogyó hold!

Magasan, magasan, mint soha máskor, a mennybolt delelőjén, ott táncol soványan szomorú hájjal az utolsó negyed sarlója. A hogy elrohannak a felhők foszlányai, mintha nagyot zökkene, mintha méla mosolygásra fanyalodnék csontos sziluettje.

— Milyen különös ez a mai éjszaka.

— Milyen különös! A hold olyan magasan mélézik, mint csak karácsony szombatján. Mint karácsony éjjelén, mikor a kántáló gyerekek kórusában fölhangzik a *Krisztus Urunknak áldott születésén* . . .

Végig-végik fehérség. A sánchányáson, az erdő aljában, a dombon friss hó fehér takarója. A két akác lassan bólongat, olykor tekereg, mint a kut gémjé, ha erős szél fuj. A honvéd alattuk hever, bal fülével a földön s jobbkezével hivatatólag integet. Csak a hold áll szokatlan magasságban

és a téli felhőknek, melyek alatta futnak görögve, hideg lilaszinben játszadozik a széle.

Az önkéntes hozzám hajlik:

— Figyelj csak, milyen sajtóságos a szél zugása! Mintha zárt ajtó mögött megcsukló sirással egy leány zokogna.

— Képzeldöl. Nincs valami bajod?

— Fázom.

Ujult és nekidühödt erővel kitör az orkán. A havas felhők egymást hajszolják oly földöntuli gyorsasággal, hogy a hátrább rohanók cigánykereket hányva repülnek azok után, melyek már a horizont alján táncolnak. Soha ilyen furcsa éjszakát!

— Pajtás ni, a halott honvéd!

Az a halott honvéd! Arra mered a szemem, nem tudom, mióta már és nem tudok megválni az arcától, attól a szemrehányó, csöndes butácska, hideg arcától. Miért szoritja úgy a földre s miért éppen féloldalt, mint úgy hajnal felé az ember, mikor legédesebben alszik? Töri-e a fagyott rög s nem fázik-e a ráakodott hótól? Hogy lehet az, hogy egy másodpercre se mozdul, csak egy keveset se? Talán jobban meg tudnék nyugodni. Mit érzett, mikor a golyó félreacsapta sikkaját s örök jó éjszakát mondott szegénynek? A hogy így hallgatagon elnézem azt a csöndeske arcot, mintha szeliden vitázna velem: hát kinek vélettem én, hogy így hagyok a hidegben? -- hát ki ir most az édes anyámnak? -- mondjátok meg! . . . És úgy rémlik, harmadszor is, negyedszer is, hogy a honvédnek ravaszkodó sunyiság lappang félig lehunytt szemében, majd mosolyra torzul a földhöz odanyomott szája, mintha kicsufolna bennünket: -- Csacsi vagy, cimbora. nagy csacsi, hisz előbb-utóbb mindnyájan így fogtok feküdni. Ma vagy holnap, vagy holnapután: egyre megy. Mi nálunk az az ötven hetven esztendő, kevesebb a szemhunyorításnál. Meghaltok, cimbora, meghaltok . . . S jaj, úgy rémlik már, hogy a honvédnek durva röhögés ült ki a szájaára és nem képzelődöm többet, mert Czebe hüledezve szoritja meg a karomat:

— Nézd, hogy nevet minket a honvéd!

-- Nem nevet az többet szegény.

— Félek, pajtás . . . Hallod, hogy nyögnek a fák!

A szél ordít s a két akác magából kikelten táncol alatta és kétségbeesve rázza csupasz kezeit.

— Beteg vagy?

Az önkéntes fölkiált s dermedten mutat a honvédre:

— Nézd! Nézd! Most megmozdult . . .

— Maradj eszednél! Csak a szél kapott bele a zubbonyába!

— Nézd, most integet is! Hivogat . . .

S valóban, a hogy az orkán megragadta először a köpönyege szélét, a hogy fölvágtá, olyan volt, mintha félig megfordult volna. És a hogy kinyújtott és hivogató jobbkezének fejről a szél lekapott egy csomó havat, olyan volt, mintha integetett volna és a közben fagyosan, gunyosan mosolygot . . .

— Reggel megint roham lesz, El fogok esni — sugta reszketve Czebe Márton.

Átöleltem a fejét, azt a kedves, szép és lázas fejét és magamhoz szoritottam:

— Ne félj, pajtikám, hazamegyünk egyszer . . .

Nem felelt, csak hozzám simult szorosan s üveges szemmel meredt a halottra. Az orkán üvöltött, a két akác nyőszörgött és úgy tetszett, ötödször is, hogy a honvéd hangosan fölkacag s széles kedvében kalimpál a szélben.

HIDD EL.

*Ha nem lennél oly ájtatos szép,
Mint egy bibliai szentkép,
Ha nem lennél oly szende lélek —
— Hidd el: csöppet se szeretnék.*

*Ha nem lennél az élő zene,
Ringó rithmusok költészete.
Balzsamos szentje ős mesének
— Hidd el: aligha szeretnék.*

*Ha nem is lenne szemed oly mély,
Mint az ijesztős, út-vesztős éj,
Se oly szép hajad, szép arc-éled
— Hidd el: én úgyis szeretnék.*

*Ha nem szeretnéd úgy a versem
Nem néztél volna rám egyszer sem,
Ha nem tudnád, hogy én is élek
— Hidd el: még úgy is szeretnék.*

*De ha én volnék a csillagod,
Én: minden álmod, gondolatod,
Én lennék Neked: üdv és élet
— Hidd el: imádv szeretnék!*

Kiss Géza.

A sárospataki főiskola aranykönyve.

V. A sárospataki főiskola hadbavonult jelenlegi és volt növendékei :

Név	Minőség	Megjegyzések
Kántor József volt hittanhallgató. Döghe.	10. honv. gy.-e hadapród-őrmester	Háború kezdetén a tomasovi csata után eltűnt.
Üszögh Lajos joghallgató. Onga.	10. honvéd gy.-e hadapród-őrmester.	Jaroszlounál május 26-án elesett.
Kónya István volt gimn.	10. honvéd gy.-e. hadapród-őrmester.	Keletgalíciai áprilisi harcokban elesett.
Gérecz Ödön 1912. érettség., technikus. Sárospatak.	10. honvéd gy.-e. hadapród-őrmester.	Az északi harctéren kapott sebe begyógyulván, másodízben van a harctéren.
Both József jogh. Sárospatak.	10. honvéd gy.-e. zászlósa.	Északi harctéren megsebesült.
Szabó András volt hittanhallgató. Bregdaróc.	23 gy.-e zászlósa	A harctéren szerzett idegbaja miatt szabadságolva.
Kriston Elek volt hittanhallgató. Gáva.	Önkéntes sebesült- ápoló lelkész.	Kitartó szolgálataiért a Vöröskereszt hadiékitményes ezüstérmét kapta.
Sarka Károly VIII. gimn. Jármi.	11. honvéd gy.-e. önk. szakaszvezető.	Bresztlitowszk bevételenél balfüli dobhártyarepedést szenvedett. Szabadságolva.
Homonnay Zoltán volt joghallgató. Kolozsvár.	34. gy.-e. zászlósa.	Orosz fogságban.
Dr. Gööz Lajos ügyvéd jelölt. Sajókazinc.	34. gy.-e. zászlósa.	Arany, nagy ezüst, kis ezüst, német vaskereszt és a Signum Laudis tulajdonosa.

CZÖVEK PISTÁNÁL.

— Irta: KISS GÉZA. —

Eperjes, 1915. szept.

Évek óta szerettem volna írni két serdülő diákról, akik közül az egyik arról álmodott, hogy író lesz, a másik arról, hogy festőművész!

És lett az egyikből tógátus, a másikkól — mint a minap megtudtam — tűzértiszt. Régóta nem hallottam hírt felöle öt évig egyetlen egy sor írással sem kerestük fel egymást, de most, a harcok harcának második szeptemberében oly igéző színekkel feslett ki az eperjesi korzó pompás kis parkszigetjén az őszirózsa, hogy a festő nem győzte eléggé csodálni, milyen szerelmesen ölelkezik össze a lila a biborral, a rózsaszín a fehérrel, a poéta pedig merengve hallgatta, miről suttog egyik szírom a másiknak, — így aztán feltétlenül találkoznunk kellett. Könnyű volt egymásra ismerni, hiszen valamikor oly sokáig és oly sokszor voltunk együtt szívestől-lelkestől egybeforrva. Boldogan éreztük, — az akkori dolgokról beszélgetve — hogy habár az ajkunk köré kissé megkeseredett vonást ívelt is az Élet, a régi emlékektől nagyon jól esik felmelegedni a szívnek és ha tűzérköpeny vagy kálvini tóga simul is a vállunkra, az egyik most is épp úgy szereti az ecsetét, mint a másik a tollát.

Megint együtt üldögélünk kettesben egy meghílt szobácskában, csakhogy ez nem a diákkori. Ez magán viseli a megváltozott idők képét. Itt se hiányoznak a falról a festmények, de a fogason katonasapkák álmodoznak az örök nyugalomról, harcteret megjárt csukaszürke bizonyítgatja, hogy nem diák már, aki itt lakik; itt is, ott is táborilapcsomagok, katonacsemegék, — útrakészen; a sarokban néhez lovassági kard kiköszörülten várja, mikor köti fel újra a gazdája . . .

Nem, ez nem a régi szoba! Mi is volt abban? Néhány recsegő ágy, az egyikre hanyagul odadobva egy háromhúros hegedű; festetlen, de festékfoltos és rémesen összefaragcsált asztal, azon nyurga ecsetek heverésznek, mint pihenő ujjai egy alkotó kéznek, köztük úgy terül el egy tarka paletta, mint egy nagy nyitott tenyér, mely a maga színes vérét adja a vászonnak, hogy egy művészlélek álma keljen tőle

életre; a falon vázlatok, szénrajzok, tájkép, akt, portrait; a levegőben a friss olajfesték mindent átható szaga. Csupa kiáltó rendtelenség, fiatalos rendszertelenség, de a lelkekben csupa szunnyadó erő, csírázó eszme és éber, csüggedetlen remény. Remény!

Szomorú volna, ha nem tudnánk szeretettel gondolni erre a százsínű kis világra, amelyet csak két ikertestvér tudott némileg megszorítani: az Algebra és a Geometria. Persze most már nevetünk ezen is, mint ahogy mulatunk egy ősi Kollégium diáknépének sok-sok csínytevésén. Hiszen annyi nevetséges történt, mióta elváltunk Csak ez az utolsó esztendő szegte szárnyát annyi, de annyi kacagásnak. Éppen erről beszél az a kapcsos, fekete fedelű jegyzőkönyvecske, mely az orosz üldözés hat hónapjának harci benyomásait vonultatja el előttünk. Nem az eseményeket, mert nem történetíró feljegyzései ezek, hanem egy műalkotó egyéniségé, aki megszokta, hogy abból a szemszögből nézze a dolgokat, melyből legélesebb a megvilágításuk és azt nézze, ami művészi és emberi szempontból fontos. Vannak itt perspektívák az egész harcról, de az előtérben a szemlélődő egyén áll, úgy, ahogy az események fergetege keresztülrobog a szívén-lelkén. Az egyént látjuk itt, akinek természete, hogy az emberi arc és alkat körvonalait jellegzetes vonásokkal domborítsa ki. Kell-e plasztikusabb kép a magyar katona nemes-szívűségéről, mint ami ebből a pár sorból emelkedik ki: Egy csinos sírhalomnál állok meg — az imént hantolták a mieink, — be van borítva gyepvel, vadvirág is van rajta; talán valami földi nyugszik alatta? Nem. A keresztül csak ez a két szó: Egy orosz . . .

Egyszer csak azon kapjuk magunkat rajta, hogy megint álmodozunk. A további sorsunkról.

Odakint ezalatt leszáll az esti homály, mint a lelkünkre a jövő bizonytalanságának köde. De mégsem lesz sötét, mert csillagfény sugárzik bele az éjszakába, mint a lelkünkre a ragyogó reménység, hogy nem lesz hiábavaló küzdeni az ecset dicsőségeért és talán, . . . talán a toll elismeréséért sem?!

ROKON-LÉLEK.

Fenn az égben két angyalka
 Eltökélte: csodát mivel
 Boldogít egy bús poétát
 Egy szerető hű lányszívvel.

Küldnek hozzá rokon-lelket
 Szende lánykát szemelve ki:
 Menj, tiszteld őt, szeresd, imádd,
 Légy Muzsája, Szentje neki.

Rózsafák közt találkoztak
 Tapsolt a sok víg levélke
 Csakhogy egymásra találtunk!
 Boldog szívök ezt zenélte.

Örültek az angyalkák is,
 Minden táncolt, fénylett, dalolt, —
 Kár, hogy a lány a költőnek
 — Az édes húga volt.

MEGSZÓLÍTÁS.

Lelkemben százával
 Rajzanak a nevek,
 Csak épp Neked illőt
 Nem tudok, nem lelek.

Angyálnak hívnálak,
 Ha nem Múza lennél,
 Szentnek szólítnálak,
 De Te több vagy ennél.

„Kincsem“ — ez nem elég,
 „Mindenem“ — ez kevés,
 Istenem! mi lenne
 Legszebb elnevezés? . . .

És Te ajkamra forrsz
 Csókos szerelemmel — —
 Ehez a beszédhez
 Megszólítás sem kell!

Holéczi Pista.

NYUGOSZNAK ŐK A HŐS FIAK . . .

Farkas Endre. Oly elszomorító ebben a szűk gyászkeretben olvasni a nevét. Nem hívtuk mi őt soha Endrének. Nekünk csak Bandi volt ő, az örökös víg, tréfatermő, nótás kedvéért közkedvelt, katonaviselt Farkas Bandi. Vállas, hatalmas mellű alakja, dübörgő hangja itt maradt közöttünk, az emlékünkből, örökre. Hires csínytevéseivel mulattatónk, eredeti nótáival feledhetetlen kántorunk volt ő nekünk. Hát még a kedves szüleinek mije lehetett? Egyetlen fia, — mindene! A halála pedig a legmegrázóbb tragédia. A harctéren kapott súlyos sebeiben és tifuszban szenvedett az ungvári kórházban, anélkül, hogy szülei tudták volna. Édes apja egyszer mit sem sejtve arra jár és hallja, hogy egyik katona ujságolja a másíknak: most is haldoklik egy odabent, valami Farkas nevű, mire a szerencsétlen szüle kétségbeesetten nyit be a halálnak nyíló ajtón és ott találja egyetlen fiát — minden szenvedéssel megbékélve, örökre elszenderülten. — Csak a fájdalom nem tud meghalni, amit utána érezünk.

Kiss Géza.

Üszögh Lajos. Mikor a miskolci állomáson utoljára megfogtam a kezét — fenyő ágakkal díszített katona-vonatok dübörögtek el mellettünk — nem volt sápadtabb az arca, mint máskor, nem remegett a keze, csak nézett hosszán a zakatoló kerekek után. Honvédek mentek a harctérre: tizesek, az ő ezredéből valók. „Egy hét múlva megyek én is örökre“ — mondta lassú vontatott hangon és a mindig vidám, jókedvű arca komorra vált. Talán megérezte a sorsát, vagy ismerte magát, hogy ő csak nehéz sebbel jöhet haza — vagy sehogy. „Vagy kapitány leszek, vagy . . .“ — mondta egyszer tréfásan, de a nevetésből kemény, szigorú akadályt nem ismerő elszántság ereje érzett. Március 18-án ment az északi harctérre — azontúl egy-pár tábori lapja beszél emberfeletti küzdelmekről, mosolygó tavaszvárásról a Dunajec mellől, gorlicei harcraól, biecsi rohamról — egyszer csak megszakadt minden és Jaroslau alatt pirossabb lett a San vize. Fájón, szomorúan jött a hír, fájón, szomorúan hallottuk hősi halálát annak, akit mindnyájan oly nagyon szerettünk. Őszinte jó barát volt mindig és az emlékéét szeretettel zárjuk szívünkbe, szeretettel írjuk nevét hőseink közé, dicsőséges, véres, fájó emlékéül a háborúnak.

Osváth József.

ADATTÁR.

AZ IFJÚSÁGI ÉNEKKAR KÓTATÁRAI.

Közli: Dr. GULYÁS JÓZSEF.

2. Utána következik korra nézve a *Novák Lajos* theol. tanár két kótatára. Az egyik *1791-ből* való a 71. lapon bejegyzett évszám szerint. A 121. lapig nagyjából halotti énekek vannak, a 78. lapon egy mars olvasható. A 121—237. lapokon több értékes világi vers van dallam nélkül, míg az 1—74. és a 138. oldalon dallama is oda van jegyezve a daloknak. Az első oldalon lévő bejegyzés szerint Szobonya írta össze ez alkalmi verseket 1817-ben. A kótatár 138 oldalból álló, féltáblás kötésű könyv.

3. Ugyancsak a *Novák Lajos* birtokában van a következő kótatár, mely a 248. lapján lévő, Szombati (János?) esküvőjére írott dal szerint szintén e korban keletkezhetett. 147 lapból áll, vége felé rongyos. Több lap hiányzik belőle. Halotti verseket, egyházi darabokat tartalmaz, dallamaikkal együtt. A 80. lapig 43 dallam van. Vannak még benne latin versek, világi dalok, alkalmi rímusok a 95., 97—107., 111—122, 147—151, 156—160. lapokon. Több helyen a Szügyi László neve van beírva.

4. Az *514. számú kótatár*, mely a 187. lap adata szerint 1798-ból való. Félbörkötésben. Mint a legtöbb kótatár, ez is tartalmaz szólamutatókat; vannak benne halotti, harci, világi énekek. A 100. lapig 46 melódia van (dallam), majd több lap üres. A 114. laptól világi dalok vegyesen dallammal, vagy anélkül. A 245 lapján a tartalomjegyzék kezdődik, a 248. lapján azonban még egy vers van dallamával feljegyezve. A 140. lapon a Póts András név van beírva.

5. A *Battha-jéle kótatár* (1666. sz.) 1804. utáni időből. Az évszám a 2. lapra van beírva. Kötve. „Constat sumtibus Valentini Battha“. E 400 oldalas kötet igen értékes. A 391—3. lap közti levél hiányzik, mert a tartalommutató Cs betűnél kezdődik, holott van A betűn kezdődő ének is. (331., 283 l.) Tartalma: népdalok, diáknóták, egyházi versek, világi énekek, köztük műköltők (Csokonai, Kovács J.) versei is nagy számmal vannak. Több darabja ismeretlen. Tulnyomó részének nincs meg a dallama e kótatárban.

6. Az *1671. sz. kótatár*. E kötet a fedő tábla belső oldalán álló bejegyzés szerint 1805-ből való. Egyházi, halottas énekek és világi versek alkotják anyagát. Több helyen a Szabó Mihály neve olvasható.

7. A *601. sz. kótatár 1808-ból*. (5. l.) Özv. Kálniczky Benedekné adományozta a könyvtárnak 1865-ben e kötetet. Tulnyomóan halotti s egyházi énekeket tartalmaz. 206 lapból áll. Az elején egy Burschenlied olvasható.

8. Az *516. sz. melodarium* 1816-ból való. Az évszám a kötet sarkán alul áll. Halotti énekek gyűjteménye.

DIÁK-HUMOR.

— Közli: GÉZA diák. —

A modern gólya.

Míg velünk járt a gimnáziumba, sokat kellett kacagni talpraesett megjegyzésein. Aztán beiratkozott a műegyetemre — gólyának. Életre való ötletei ott is csakhamar tiszteletet szereztek neki. Egyszer — honnan, honnan nem? — neszét vette, hogy a legszigorúbb professzor a következő órán katalógust szándékszik olvasni... És másnap a legelőkelőbb napilapok figyelmeztetik az első éves kartársakat, hogy sziveskedjenek ekkor, meg ekkor pontosan megjelenni az előadáson, mert Illosvay professzor névsort fog olvasni. A lapok derűs hangú kommentárokkal adták közre a modern Cassandra-hírt, ami honnan pattanhatott volna ki máshonnan, mint a mi jókedvű Magyar Kálmánunk fejéből! (Kár, hogy Patakon nincsenek napilapok!)

Népszerűség.

Egyik jóbaráttal jártuk a pataki utcát és feltűnt, hogy mennyire köszönetnek neki. Itt egy cipész, ott egy szabó, amott egy kereskedő stb. stb.

— Rémes népszerűségnek örvendsz, jegyzem meg.

— Tényleg *rémes* mondja vacsor mosollyal, mert aki engem oly előzékenyen üdvözl, nekem az mind — hitelezőm.

A Csulak kutyája.

Maga volt ő a jókedv, az elevenség, az élet. Kacagások jelezték az útját. Pedig nem járt mindig egyenes úton. Egyszer egy egész konviktusi asztalt akart félrevezetni, de rajta vesztett. Feltűnt, hogy a zsebét mindig telerakja kenyérmaradékkal.

— Hova hordod te azt a sok kenyeret, Feri?

— A kutyámnak pajtás, — adta a bankot.

Egyszer aztán elmentünk megnézni, hogyan eszi a kutyája a kenyeret? hát — uramfia! — kutyának se híre, se hamva, ellenben egy csalafinta képű kartárs, aki a koszt-pénzzel meghasonlott, paradicsomi élvezetek közt majszolja a — „kutyának“ vitt kenyeret!

KÖNYVEKRŐL.

Mark Twain : Az 1000,000 fontos bankó a címe az *Athenaeum-könyvtár* legújabb kötetének, mely 16 kisebb-nagyobb elbeszélést ad, az amerikai tréfaköltő legmesteribb alkotásaiból. Bámulatós képviselője ő az emberi zsenialitásnak. Szeme mint a legerősebb fényű reflektor világít rá a lélek rejtett természetére és ez az átható fény nem marad meg a lelki sajátságok hideg megvilágítójának, hanem aranyderűbe von mindent az egészséges humor sugárzásával. Mintha árnya is feltetszenék ennek a derűnek, végig húzódik rajta mindenlitt a szatira művészi diszkrét árnyalata. Nem a cinikus ember maró szatirája ez, hanem a jókedvű, de érző szívű humoristáé. Ösmeri a részvétet, mint a *Kaliforniai elbeszélése* c. remek rajza mutatja. Minden darabjáról külön kellene megemlékezni ennek a művészi fordítású, szeretetreméltóan izléses kiállítású könyvnek, de már csak arra a lélekzet visszafolytató elevenségére drámai mozgékonyásra hívjuk fel a közfigyelmet, mely külön élvezetesége a modern írásművészet e remekeinek. A könyv 1 kor. 90 fillérért minden könyvkereskedésben kapható. —ss.

Lengyel Gyula : Agyúfüst alatt. Örömmel üdvözljük Lengyel Gy. legújabb kötetét is, mely most, e nyáron jelent meg. Novellák, elbeszélések ismét, részint a háborúból, részint a háború légköre, az ágyúk füstje alatti itthoni világból. Mai háborús irodalmunknak kétségkívül kiváló darabja ez a könyv, mely tartalmával, novella keretbe foglalt epizódyszerű elbeszéléseivel, mozaik formában élénk

hű képét adja a most folyó eseményeknek. Az író, ki a magyar ember lelkét egyformán ismeri, akár füstös gubában, akár uniformisban legyen az — ügyes, jóízű elbeszéléseivel megnyeri és leköti az olvasó figyelmét úgy humoros, mint komolyabb darabjainál. — (Egyiket mult sz munk hozta.) Megszerezhető a kötet a szerzőnél, valamint nagyobb könyvkereskedésekben. Ára 1 korona 20 fillér. —th.—

A falu cselédje és egyebek : Lengyel Gyula. Novellák vannak összegyűjtve ebben a kötetben. Tárgyuk nagy része a falusi életből való s legkiválóbbak épen azok, melyek szorosan a népből, a magyar paraszt életéből vannak merítve. Írójuk derűs elevésséggel, ügyes megfigyelések alapján, nagy néplélek ismerettel tárja fel a nép gondolatvilágát, szinte élnek, mozognak benne egyes alakok. Élet látszik belőle, erős, egészséges, falusi levegő. Hangulata színekben játszik, de a humor határozottan fölibe emelkedik minden másnak kacagtató helyzetek teremtésében, nevetni való alakok beszédében, tettében. Nagycsizmás, lomhájárásu parasztok agyafurt, eleven gondolkodása — a bírótól a csordásbojtárig — ravaszság, önzés, élelmesség. néha egy kis jólelkű szeretet — becsapni papot, rektort, zsidót; kicsiben leleményesnek lenni, naggyal nem sokat törődni — ezek talán mind megvannak és ha megvannak benne, a leghatározottabb vonásokban érvényesülnek. És még valami! Aki a legtöbbet érintkezik velök, akinek élete a falu két, vagy esetleg négy vége közé van szorítva, akinek „kifogni az eszét” minden paraszt ambíciója — a pap az, akinek rovására történnek egy-két

jóizü kacagás. Es ez a nyugodt élet-szatira még kedvesebbé teszi a könyvet. Egészséges, zamatos stílusa kedvencévé teszi az olvasóközönségnek. —*th.*—

Falú Tamás: Padok zenéje. Az *Óperencia* c. könyvről csak szépet tudunk írni, erről se lehet egyebet. Finom, lehelletfinom hangulatok, szívhez szóló közvetlenség, halk muzsika a multból. Az izléses kötet Singer és Wolfner kiadása; ára 2 K. —*ss.*

HIREK.

Komáromi János budapesti író, kinek sebesüléséről aranykönyvünk múlt éven közölt részében adtunk hirt, a hadügyminisztérium sajtóügyi osztályába van beosztva Wienbe. Budapesten magyar- és Leipzigban német nyelven megjelenő sajtó alatti kötetének egyik meghatóan közvetlen elbeszélését mai számunkban közöljük.

Szigethy Ferenc, lapunk múlt évi felelős-szerkesztője a tiszánánai ref. egyháznak lett segéd-lelkésze.

Koménius-z-mozgó. Ha már színházi-ról csak álmodozhat, örömmel fogadja a közönség, hogy legalább jó mozi-előadásokban lehet része vasárnaponkint. A Molnár János vezetése alatt működő gazdaköri mozgó, ügyesen válogatott műsorokban hozza színre a nevezetesebb filmeket. Osztatlan tettszésre talált például az *U. 9. hőse*, a moziromantikának ez a bájos, aktuális terméke. *Egy nászéjszaka története*, gyönyörű tengeri felvételeivel, az *Árnyherceg* pompás, sőt pazar színes képeivel igazán hivatott a közönség érdeklődésé-

nek lekötésére. Nem hiányoznak a kacagtató jelenetek! Ott látjuk kedves mókáival a népszerű *Mak-szit* és hasonló természetű társait, akik zsonglőrös ügyességükkel a derűtlenség mellett nem egyszer a bámulat moráját idézik elő. Gondoskodva van a tartalmasabb ismeretterjesztő dolgokról is. Ilyenkor nyílik alkalom leginkább elismeréssel adózni a mozi-technikának, mely egyre jobban előtérbe állítja a mozit, mint oktatási, kultúr-tényezőt is. Az egyes előadásokról idejében tájékoztatnak minden héten a színes falragaszok !

Rokkantak kedvezménye. Mindazon magyar honos tiszttek, katonai tisztviselők és tisztjelöltek, akik a közös hadsereg, haditengerészet, honvédség vagy csendőrség tényleges állományához a VIII-ik rangosztályig bezárólag tartoznak és a jelen háborúban rokkanttá válnak, érettségi bizonyítvány és felvételi vizsga nélkül beiratkozhatnak rendes hallgatók gyanánt a jogakadémiákra. Bővebbet a jogkari dékánál.

Előfizetéseiket beküldték: Koménius-z - Önképzőkör Helyben, (képezde) 4 K, Freifeld Erzsike Helyben 2 K, Kiss Erzsók Eperjes 2 K, Bogyay Zsigmond 2 K. Végh Bertalan 4 K, özv. Szkárossy Istvánné Putnok 4 K, Csoma József Abaujvecser 4 K, Putnok Pál Tiszalúc 4 K, ifj. Kőrössy István Szendrő 4 K, Dr. Tüdős István Miskolc 10 K.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Modern zseni (?!) jegyezze már meg kérem, hogy nálunk legfeljebb csak elismert zseniknek szabad rossz verset írni. Mi legfeljebb csak azt ösmerjük el, hogy zseniálisan tud: rím-kínokban szenvedni!

A Csízverőhöz! „S a csendőr kezéből kivette a boxert,
Mint gyermek kezéből a kisdéd *játoxert*.”

Vigyázzon, kérem, vigyázzon, mert ha ilyenekkel haragitja magára hősét, kénytelen lesz belátni, hogy az ő kezében nem „játoxer” a boxer!

A Közlöny kérelme!

XXXII. évfolyamunkat megindítván, teljes igyekezettel törekszünk közönségünk megalégedését kiérdemelni. Lapunk előfizetési árát a nyomdai árak emelkedése dacára sem emeltük, de kérnünk kell olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb küldjék be. Hivatkozva lapunk nemes céljára, felülfizetéseket hálás köszönettel fogadjunk és lapunkban nyugtázzunk.

Kiadja: a főiskolai Ifjúsági Egylet.

Kiadóhivatali főnök: Adorjáni Győző IV. hh.

Koméniusz

mozgósínház Sárospatakon.

Tökéletes, szolid képek több világhírű cégtől. Gyönyörű vidékek, állatfajok, ipari telepek, természeti szépségek ismertetése minden előadáskor.

Kitünő előadások!!

Minden vasárnap két előadás. D. u. 4—6-ig és 8—10-ig. Belépti díjak: Zártszék 1 K 20 f., I-ső hely 1 K, II. hely 80 fill., III. hely 60 fillér. Főiskolai, tanítóképezdei ifjak jegyei egy hellyel magasabbra érvényesek. Gyermek 10 éven alul 60 fillér. AZ IGAZGATÓSÁG.

Ezen hely
hirdetések részére kiadó!

A főiskolai könyvkereskedésben bárhol megjelent könyvek eredeti bolti árban kaphatók.

Raktáron: Jogi, theologiai, szépirodalmi, imakönyvek és ifjúsági iratok. Írószerek, levélpapírok, hegedü-kellékek, festészeti és fényképészeti cikkek jutányos áron kaphatók. — Vidéki megrendeléseket azonnal elintézzük.

Főiskolai könyvkereskedés és könyv-
kötészeti kezelőség. Sárospatak.

Nagy választék képeslapokban, he'enkint ujdonság!
Háborus iratok. Térképek.

A 'Központ'

vendéglőben

minden, ami jó. kapható. Kőbányai sörök, izletes ételek, különféle villásreggelik, kitűnő zselék, jó borok. Ezenkívül elvállal bankettek rendezését, bálokban ételek és italok szolgáltatását s jó, tiszta kiszolgálásról gondoskodik

Klein Ábrahám,

a „Központ” tulajdonosa.

HA NINCS STENDIG S.

pontosan járó órája, keresse meg

órás és ékszerész sárospataki üzletét, mely a legmegbízhatóbb bevásárlási forrás. — Zseb és ébresztő órák, arany ezüst és szíj láncok, mindennemű ékszerek a legnagyobb választékban kaphatók. — Villanylámpák a legkülönfélébb kivitelben, 6 óráig égő elem csak 50 fill. Becserél s javít órákat két évi jótállással.

NYOMTATVÁNYOK

ugymint
heti és havi folyó-
iratok, üzleti nyomtatványok,
levélpapírok, borítékok, névjegyek,
stb. stb. a legmodernebb kivitelben
készülnek a Reform. Főiskolai
nyomdában Sárospatakon.

„AMERIKA“-szálloda

és vendéglő Sárospatakon, a vasut mellett. Olcsó, kényelmes, tiszta szobák. A vendéglőben kiváló jó magyar konyha, elsőrendű hegyaljai tiszta borok.

Tulajdonos Ornstein Ignác Sárospatakon.

Nyomatott a ref. főiskolai könyvnyomdában Sárospatakon